YUSUF XOS HOJIBNING “QUTADG‘U BILIG” ASARIDA MA’NAVIY - AXLOQIY QARAShLAR
SPIRITUAL AND MORAL VIEWS IN YUSUF HOS HAJIB'S WORK "KUTADGU BILIG"

Xodjaeva Dilorom Yunusovna
Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti Ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi kafedrasi dotsenti falsafa fanlari nomzodi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Yusuf Xos Hojibning “Qutalg‘u bilig” asaridagi ma’naviy qarashlar tahlil qilindi. Muallifning ilm-fan haqidagi fikrlari, kishining ichki madaniyati to‘rtta yetakchi qahramon; Kuntug‘di, Oyto‘ldi, O‘gdulmush, O‘zg‘urmish obrazlari orqali ramziy timsollar tarzida adolat, davlat, aql va qanoatni ifodalashi talqin qilindi.

Kalit so‘zlar: ta’limiy -axloqiy asar, kishilik jamiyatini tuzilishi, timsollar, zohid, inson kamoloti

Annotation: This article analyzes the spiritual views of Yusuf Hos Hajib in Kutalgu Bilig.The author’s thoughts on science, one’s inner culture are the four leading heroes; Through the images of Kuntugdi, Aituldi, Ogdulmush, and Uzgurmish, it was interpreted as a symbolic representation of justice, state, reason, and contentment.

Keywords: educational and moral work, the structure of human society, emblems, asceticism, human perfection

“Qutadg‘u bilig” asari ta’limiy- axloqiy asar sifatida pedagogika tarixida ham yuqori o‘rinda ekanligi ma’lum. Chunki bu asarda inson kamoloti markaziy masala hisoblanadi. Mazkur asarda insonning jamiyat va hayotda tutgan o‘rni, burch va vazifalari haqidagi muammolar o‘ziga xos tarzda bayon etiladi.

Kөrү bersə barcha erүr bu kez-өk
Uqushlүg‘ biliglig kөr aslı kez-өk
“Boqib ko‘rilsa, bu barchasi durust,
Uquv - idrokli, bilimlining asli yaxshidir, ko‘r” [Karimov Q. Yusuf Xos Hojib. Qutadg‘u bilig 204 bet].

Yusuf Xos Hojib o‘z asarida kishilik jamiyatini tuzilishida, uning boshqaruvida har bir insonning o‘z o‘rni mavjudligini ta’kidlab ko‘rsatadi. Mutafakkir asarning an’anaviy boshlanmasidan oldin insonning haqiqiy baxti bilimda ekanligini bayon etadi.

Yusuf Xos Hojib odam paydo bo‘libdiki, faqat bilimli, aql zakovatli kishilarning ezgu savobli ishlar qilib, haqqoniy odil, adolatli siyosat yurgazib kelgan

deb, ilk ibtidoiy jamoa tuzumidanoq unga bilish jarayoni bo‘lgan aql, ong, idrok, uquv-zakovat berilganligi, asta-sekin rivojlanib kelganligi, aql va zakovati tufayli kishilar razolatdan poklanganligini uqtiradi. Hatto hukmdorlar ham yurtni, davlatni, aql-ilm, zakovat bilan idora etsa, el yurt farovon bo‘ladi, to‘q va tinch hayot kechiradi, deydi.

Olim kuch va qurolni ikkinchi o‘ringa qo‘yadi.

Asarda to‘rtta yetakchi qahramon bor bo‘lib, bular Kuntug‘di, Oyto‘ldi, O‘gdulmush, O‘zg‘urmishdir. Ularning har biri ramziy tarzda adolat, davlat, aql va qanoatni ifodalaydi. Ayni paytda asarda ular muayyan lavozim egalari sifatida ko‘rinadi.

Bunda Kuntug‘di- adolat timsoli bo‘lib, xon o‘rnida.

Oyto‘ldi (To‘lin oy)- davlat timsoli bo‘lib, vazir o‘rnida.

O‘gdulmish- (aqli raso) aql timsoli bo‘lib vazirning o‘g‘li misolida.

O‘zg‘urmish (uyg‘ongan)- vazirning qarindoshi bo‘lib, qanoat timsoli.

Asar davomida mana shu qahramonlar o‘rtasida savol-javob, munozara kechadi. Ularning suhbatlari asnosida muallif o‘zining ilg‘or falsafiy qarashlarini, odob- axloq me’yorlarini jamiyat turli tabaqalarining burch va farzlarini ijtimoiy hayotning hamma tomonlari haqida fikr yuritadi.

Yusuf Xos Hojib tasvirida Kuntug‘di “qilmishlari to‘g‘ri”, “fe’li tabiati rost, tili chin, yetuk, ko‘zi va ko‘ngli to‘q” ma’nolari bor.

Bu Kүntug‘ды erdi aты belgүlүg
Ajunda chavыqmыsh quты belgүlүg
“Bu (beg) Kuntug‘di edi, oti taniqlik edi,
Olamda dong taratgan va baxtu davlati barqaror edi” [O‘sha asar.399].
Bilimli zakovatli, hushyor, yomonlarga misli bir olov edi.
Biliglig biligsiz chыg‘ay bar ya bay
Uqushlug‘ uqushsuz utun bar gadăy
“Bilimli, bilimsiz qashshoq va boy bor,
Uquvli, uquvsiz, nochor va gadoy bor” [O‘sha asar 1889].

Kuntug‘diga adolat ramzining berilishi tasodifiy emas, adib bu bilan davlat tepasiga adolat, ya’ni adolatli hukumdor va adolatli qonun qoidalar turishi kerak degan aqidani bayon etadi.

Kөzi toq kerək ham өzi umdusuz
Bag‘ыrsaq kerək chың өzi qoltg‘usuz
“O‘zi ko‘zi to‘q ham tamasiz (bo‘lishi) kerak,
O‘zi sadoqatli, samimiy, tilamaydigan (bo‘lish) kerak” [O‘sha asar 2681].

Oyto‘ldi davlatni tutib turib, yo‘l-yo‘lakay yo‘riqlarni sanaydi, Bular: ko‘ngil muloyimligi, til va so‘z yumshoqligi, ehtiyotkorlik, takabburlikdan yiroqlik, yovuz va yaramas ishlardan uzoqlik, har bir ishda me’yorga rioya qilish, kattalarni hurmatini joyiga qo‘yish, kichiklarni mehrini qadrlash kabilarni aytib o‘tadi.

Yүzi kөrklүg erdi kөrүb kөz qamar

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

ISSN: 2835-3730 Website: econferenceseries.com

Səzi yumshaq erdi tili tүz tamar
"Yuzi (shu darajada) ko'rkli edi(ki), ko'rib ko'z qamashardi
So'z(lar)i yumshoq edi, tilidan haqiqat yog'ardi" [O'sha asar 453].

Oyto'ldining o'zi bu qoidalarga to'la rioya qiladi. Shuning uchun Kuntug'di uning hurmatini joyiga qo'yadi.

O'gdulmish asardagi eng faol qahramon. O'gdulmish so'zinig ma'nosi "o'g" bilan bog'liq. U "aql-idrok" ma'nosiga ega. O'gdulmish aql bilan ziynatlangan demakdir. Uning asarda vazirning o'g'li darajasidan vazir o'rniga ko'tariilshi bejiz emas .

Atы erdi Өgdүlmish aslы arыg',
Sevүg savchы ыztы bag'ыrsaq izi,
Bozunda talusы kishidə kəzi
"Mehribon egam sevikli rasul yubordi,
(U) xalq orasida sarasi (va) kishilar orasida yaxshisi edi" [O'sha asar 33].
"Asl kishi(lar) ikki turlidir, ko'rgin,
Biri – beg, biri – dono, kishilar boshi" [O'sha asar 262].

Asar qahramonlaridan yana biri O'zg'urmishdir. Buning ma'nosi "hushyorlik qiluvchi", "sergaklantiruvchi", degani. Boshqalardan o'zib ketuvchi degan ma'nosi ham bor.

Uning zohid qiyofasida ko'rinishida ham shu ma'noga ishora mavjud. U behuda ishlar bilan ovunib qolishdan ogohlantiradi. Mudrab borayotgan tuyg'ularni sergaklantiradi.

Təгүtti apa og'lanыn bir bayat,
Ulug' bar kichig bar esiz edgү at
"Odam bolasini yolg'iz xudo yaratdi,
Ular orasida ulug'i bor, kichigi bor, yomon va yaxshi nomlar bor" [O'sha asar 1888].

Dunyoda faqat davlat yoki aql bilan bitirib bo'lmaydigan ishlar borligdan ogohlantiradi, inson ko'nglida mavjud nozik tuyg'ular mavjlanib turishidan xabar beradi.

Nelүg qoztum erki bu ezgү ishig
Nelug səktүm erki bu yazuqsuz kishig
"Nima uchun bu xayrli ishni qo'ygan ekanman?
Gunohsiz kishilarni nima uchun so'kkan ekanman?"[O'sha asar 1116].

"Qutadg'u bilig" ta'lim va tarbiya ma'naviy kamolatining yo'l-yo'riqlari, usullari, chora- tadbirlarini o'zida mujassam etgan, axloq va odobga doir darsliklardir.

Bosh azad kishi barcha ezgү qulы
Bularqa acha bergү ezgү yolы
"Erkin – ozod kishi barchasi – yaxshilik quli,
Bularga ezgulik yo'lini ocha berish kerak" [O'sha asar 2951].

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

Ushbu asarda mutafakkir o‘zining axloqiy-siyosiy va pedagogik fikrlarini bayon qilgan.

Yarashur ulug‘qa kichig hurmatы
Ulug‘ ma kichigkə qыlur-oq ərү
“Uluqqa kichik hurmati (juda) yarashadi,
Ulug‘ ham (uni) ko‘rub kichkinaga (hurmat) ko‘rsatadi” [O‘sha asar 4051].

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Yusuf Xos Hojib Markaziy Osiyoning juda ko‘p buyuk olimlari qatori musulmon Sharqi xalqlari madaniyati taraqqiyotiga juda katta hissa qo‘shdi.

References:

1. Shavkat Mirziyoev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. Toshkent. “O‘zbekiston” nashriyoti. 2021.
2. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017- y., 6-son, O‘zbekiston Respublikasining Prezidentining 2017-yil 7- fevraldagi O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risidagi PF- 4947-son Farmoni.
3. Karimov Q. Yusuf Xos Hojib. Qutadg‘u bilig (Saodatga yo‘llovchi bilim). Transkripsiya va hozirgi o‘zbek tiliga tavsif. –Toshkent: Badiiy adabiyot, 1971. -158 b.
4. Юсуф Хос Ҳожиб ва унинг дидактик асари “Қутадғу билиг” ҳақида. Маҳмуд Кошғарий. Девону луғотит турк. I том / Таржимон ва нашрга тайёрловчи Филология фанлари кандидати. С.М. Муталлибов. -Тошкент, 1960 –Б. 8-15.
5. Safoyevich, J. X., & Farrukh, N. (2021). The Relationship Between the West and the Islamic World in International Geopolitical Processes. Middle European Scientific Bulletin, 17, 280-283.
6. Sapayevich, J. X. (2022). OPPORTUNITIES OF CENTRAL ASIAN STATES IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL GEOPOLITICAL RELATIONS. World Bulletin of Social Sciences, 9, 129-131.
7. Dilorom, K. (2022). The fate and activity of the jadids in the soviet period. *Asian Journal of Multidimensional Research*, *11*(10), 207-213.
8. Mamarasulovich, A. B. (2022). RELIGIOUS AND PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF HUMAN MORAL DEVELOPMENT. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, *11*, 154-163.
9. Negmatov, BM, & Xodjaeva, DY (2021). Amir temur va milliy-harbiy o'yinlarning rivojlanishi. *ACADEMICIA: Xalqaro multidisipliner tadqiqot jurnali* , *11* (10), 1878-1881.
10. Negmatov, B. M., & Xodjaeva, D. Y. (2021). Amir temur and the development of national-military games. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, *11*(10), 1878-1881.

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

11. Mamarasulovich, A. B. (2022). RELIGIOUS AND PHILOSOPHICAL ASPECTS OF HUMAN MORAL DEVELOPMENT. *Conferencea*, 197-201.
12. Абсатторов, Б. М. (2022). ТАСАВВУФ–ЎЗ-ЎЗИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА ҲАҚИҚАТНИ БИЛИШ ЙЎЛИ СИФАТИДА. *Gospodarka i Innowacje.*, *30*, 167-173.
13. Nizomi, A. B. M., & Al-Khorazmi, K. A. O. (2022). Sufism as a way of self-implementation and knowledge of the truth. *Asian Journal of Multidimensional Research*, *11*(11), 199-204.
14. MAMARASULOVICH, A. B. (2019). Общность общечеловеческих и национальных ценностей в нравственном развитии. *ILM SARCHASHMALARI*.
15. MAMARASULOVICH, A. B. (2018). Zamonaviy sivilizatsiya rivoji va uning axloqiy mezonlari. *TDPU ILMIY AXBOROTLARI*.
16. MAMARASULOVICH, A. B. (2018). INNOVATORY METHODS OF WORKING WITH UNORGANIZED YOUTH. *European Science Riview*.
17. Samiyevich, T. B. (2022). Education of youth in the Hadiths of Imam al-Bukhary. *Asian Journal of Multidimensional Research*, *11*(11), 98-101.
18. Samiyevich, T. B. (2022). The role of the scientific heritage of ancestors in improving the intellectual competence of young people. *Asian Journal of Multidimensional Research*, *11*(11), 102-105.
19. Samiyevich, T. B. (2021). THE SIGNIFICANCE OF MIRZO ULUGBEK'S HISTORY OF FOUR ULUSES IN YOUTH EDUCATION. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, *9*(11), 269-274.
20. Samiyevich, T. B. (2021). The Role Of The Concept Of Innovative Development In The Education Of The Third Renaissance. *Texas Journal of Philology, Culture and History*, *1*, 58-62.
21. Otaboevich, K. M. (2021). Model of Developing Ideological Competence in Students. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 1284-1292.
22. Xo'jayev, M. O. (2020). THE ROLE OF THEORY AND PRACTICE IN THE DEVELOPMENT OF IDEOLOGICAL COMPETENCE IN STUDENTS. *Theoretical & Applied Science*, (9), 18-20.
23. Otaboyevich, K. M. (2022). Study of the problem of developing students' ideological-ideological competence in philosophical-pedagogical literature. *Asian Journal of Multidimensional Research*, *11*(11), 88-93.
24. Otaboyevich, K. M. (2020, December). DEVELOPMENT OF IDEOLOGICAL POTENTIAL OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION ON THE BASIS OF NATIONAL AND SPIRITUAL VALUES. In *Archive of Conferences* (Vol. 10, No. 1, pp. 9-11).
25. Otaboevich, K. M. (2022). Legal fundamentals of developing ideological and ideological competence in students. *World Bulletin of Social Sciences*, *8*, 96-100.

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

26. Sobirova, M. A. (2022). THE SUCCESS OF THE INFORMATION AGE AND PROBLEMS. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 11, 111-115.
27. Собирова, М. А. (2023, January). РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ДУХОВНОСТИ ПОСРЕДСТВОМ НАЦИОНАЛЬНЫХ ОБЫЧАЕВ, ТРАДИЦИЙ И ЦЕННОСТЕЙ. In *Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (Vol. 2, No. 1, pp. 172-179).
28. Собирова, М. А. (2019). Формирование патриотической позиции молодежи на примерах героизма народов Узбекистана в годы Второй мировой войны. *Эшелоны идут на восток. Эвакуация в Узбекистан в годы Великой Отечественной войны*, 232.
29. Собирова, М. А. (2013). Значение духовных ценностей в развитии национальной духовности. *Актуальные проблемы современной науки*, (5), 83-86.
30. Жуманиязов, Х. С., & Нигманова, У. Б. (2019). Трудовой подвиг народов Узбекистана в годы Второй мировой войны. *Эшелоны идут на восток. Эвакуация в Узбекистан в годы Великой Отечественной войны*, 145.
31. Qaxxorova, M. (2022). БИОЭТИКА ИНСОН ҲАЁТИЙ ФАОЛИЯТИНИНГ АМАЛИЙ ФАЛСАФАСИ СИФАТИДА. NamDU.
32. Qaxxorova, M. (2022). ЖАДИДЧИЛИК ТАЪЛИМОТИДА ЖАМИЯТ МУҲИТИНИ АХЛОҚИЙ МЕЪЁРЛАШТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. Теория и практика современной науки.
33. Qaxxorova, M. (2022). Ma'naviy tarbiya strategiyasi. Ўзбекистон халқаро ислом академияси нашриёт-матбаа.
34. Санакулов, А. (2017). Духовность-основа информационной безопасности. *Молодой ученый*, (19), 231-234.10.
35. Sanakulov, A. N. (2019). MAINTENANCE OF THE WORLD OUTLOOK SECURITY IN THE INFORMATION SOCIETY. *Социосфера*, (4), 54-57.
36. Санакулов, А. Н. (2022, January). ВЫРАБОТКА ИНФОРМАЦИОННОГО ИММУНИТЕТА-КАК ЗАЛОГ ПОВЫШЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ЛЮДЕЙ. In *Multidiscipline Proceedings of Digital Fashion Conference* (Vol. 2, No. 1).
37. Sanaqulov, A. N. Prospective Directions of Effective Use of Virtual Technologies in Increasing the Power of Youth. *JournalNX*, 897-903.
38. Nazarovich, S. A., & Olimjanovich, X. A. (2022). FEATURES OF PREVENTING METAMORPHOSIS OF SPIRITUAL AND MORAL VALUES IN THE VIRTUALIZATION OF PUBLIC LIFE. International Journal of Early Childhood Special Education, 14(7).
39. Olimjanovich, X. A. (2023, January). МОНИЙ ТАЪЛИМОТИ ВА ТАСАВВУФ ЎЗИГА ХОС ЎХШАШЛИК ВА ФАРҚЛАР. In *Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (Vol. 2, No. 1, pp. 244-251).

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

40. Эшпулатов, М. (2023, January). ЎҚУВЧИ ЁШЛАРДА МАЪНАВИЙ-ТАРБИЯВИЙ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА АДАБИЁТ ОМИЛИ. In *Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (Vol. 2, No. 1, pp. 186-195).
41. Qaxxarova, M., & Absattorov, B. M. (2020). Evolution of views on ethics, ethical criteria and ethical standards. *The Light of Islam*, *2020*(1), 110-115.
42. Абсаттаров, Б. М., & Юсупова, Н. А. (2020). Эволюция взглядов об этике, этических критериях и этических нормах. *Учёный XXI века*, (12-1 (71)), 75-81.
43. Absattarov, B. M. (2019). EVOLUTION OF VIEWS ON ETHICS, ETHICAL CRITERIA AND ETHICAL STANDARDS. In *НОВАЯ НАУКА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ* (pp. 135-141).
44. Absattorov, B. M. (2019). SPIRITUAL AND MORAL DEVELOPMENT OF THE PERSON IN MODERN WORLD. *Central Asian Problems of Modern Science and Education*, *4*(2), 167-173.
45. MAMARASULOVICH, A. B. (2021). Баркамол ёшларни тарбиялашда маънавий-ахлоқий мезон ва меъёрларнинг ўрни. *АНДИЖОН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ ИЛМИЙ ХАБАРНОМА*.
46. Холмўминов, Ж. (2008). Жомий ва вахдат ул-вужуд таълимоти [Джами и учение вахдат ал-вуджуд]/Масъул муҳаррир: Н. Комилов. *Тошкент:«Ozbekiston milliy ensiklopediyasi*, *232*.
47. Халмуминов, Д. (2006, May). Влияние учения Ибн ал-‘Араби на развитию мистических аспектов суфийских орденов Центральной Азии. In *Суфизм в Иране и Центральной Азии. Материалы Международной конференции. 2-3 мая 2006 года г. Алматы* (p. 256).
48. Холмўминов, Ж. М. (2021). МОВАРОУННАҲР ФАЛСАФИЙ-ИРФОНИЙ МАКТАБЛАРИ ВА ИБН АЛ-АРАБИЙ ТАЪЛИМОТИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, *1*(10), 803-811.
49. Kholmuminov, J. M. (2022). THE POSITION OF TASAVVUF AND IRFAN IN MAVERUNNAHR AND KHORASAN: IBN AL-ARABI AND ABDURAHMAN JAMI (A COMPARATIVE ANALYSIS). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, *2*(9), 76-92.
50. Холмуминов, Д. М. (2020). ВАҲДАТ УЛ-ВУЖУД ТЕОЛОГИК ТАЪЛИМОТИ ВА НАҚШБАНДИЯ ТАРИҚАТИ. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ КОНСЕНСУС*, *1*(1).
51. Kholmuminov, J., & Narzulla, J. (2020). INFLUENCE OF VAHDAT UL-WOOJUDE PHILOSOPHY (UNITY OF BEING) ON NAKSHBANDIYA DOCTRINES Transformation processes and special features. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, *7*(2), 297-307.

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

52. Холмуминов, Д. М. (2020). УЧЕНИЯ НАКШБАНДИЯ И ФИЛОСОФИЯ «ВАХДАТ УЛ-ВУДЖУД»(ЕДИНСТВО БЫТИЯ). *Qazaqtaný*, 74.
53. Kholmuminov Jafar Muhammadiyevich. (2022). COMPARATIVE SUFI STUDIES AS A METHODOLOGY FOR STUDYING THE HISTORY AND PHILOSOPHY OF SUFISM. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 11, 116–124.
54. Холмўминов, Ж. М., & Валиев, С. Ю. Ў. (2022). ИБН АЛ-АРАБИЙ– "ВАҲДАТ УЛ-ВУЖУД" ТЕОЛОГИК-ФАЛСАФИЙ ТАЪЛИМОТИ АСОСЧИСИ. *Academic research in educational sciences*, *3*(5), 185-196.
55. Холмуминов, Д. М. (2022). "ҚИЁСИЙ ТАСАВВУФШУНОСЛИК": МЕТОДОЛГИЯ ВА ФАН. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ КОНСЕНСУС*, *3*(2).
56. To'yeva Muhayyo Shuhrat qizi. (2023). XOTIN-QIZLARNING HUQUQLARI HAMDA IJTIMOIY FAOLLIGINI OSHIRISH OILA VA JAMIYATDAGI MAVQEYINI YUKSALTIRISH MASALALARI. *Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies*, *2*(1), 155–164.
57. Тўева, М. (2022). ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОНДА ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲУҚУҚЛАРИ. *RESEARCH AND EDUCATION*, *1*(1), 395-399.

E- Conference Series
Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings
E- CONFERENCE SERIES